

Avvisning etter opplæringsloven § 9 A-6

Utdanningsdirektoratet har svart på en henvendelse fra Fylkesmannen i Oslo og Viken med spørsmål om hvordan avvisningsvilkåret i opplæringsloven § 9 A-6 andre ledd siste punktum skal forstås.

TOLKNINGSUTTALELSE 19.11.2019

Gjelder

- Opplæringslova - § 9 A-6. Fylkesmannen si handheving av aktivitetsplikta i enkeltsaker

Vi viser til e-post datert 14.08.2019 fra Fylkesmannen i Oslo og Viken. Fylkesmannen ønsker avklart hvordan avvisningsvilkåret i opplæringsloven (oppl.) § 9 A-6 andre ledd siste punktum skal forstås. De ønsker svar på om de skal avvise saker der elevens skolemiljø er trygt og godt når saken meldes inn, men hvor det tidligere har vært et utrygt skolemiljø for den samme eleven på den samme skolen.

Fylkesmannens spørsmål

Fylkesmannen har illustrert spørsmålet med et konkret eksempel. Eksempelet forutsetter at

eleven på nåværende tidspunkt har det trygt og godt på skolen, og at det heller ikke er forhold tilbake i tid som påvirker det nåværende skolemiljøet. Hvis eleven eller foreldrene likevel melder sak om fortidige forhold på den samme skolen som eleven fortsatt går på, ønsker Fylkesmannen avklart om de skal avvise saken etter oppl. § 9 A-6 siste punktum, eller realitetsbehandle den.

For ordens skyld presiserer vi at Utdanningsdirektoratet ikke tar stilling til enkeltsaker, men gir generelle tolkninger om hvordan opplæringsloven med tilhørende forskrifter er å forstå. Eksempelet over er bare brukt for å illustrere spørsmålet.

Vår vurdering

Vilkårene for å avvise skolemiljø saker følger av oppl. § 9 A-6. I bestemmelsens andre ledd heter det at dersom saken ikke er tatt opp med rektor, eller om det under én uke siden saken ble tatt opp, skal fylkesmannen avvise saken, med mindre særlige grunner gjør dette urimelig. Det samme gjelder hvis saken ikke gjelder skolemiljøet på skolen der eleven går når saken blir meldt til fylkesmannen.

Spørsmålet er om det i avvisningsvilkåret i oppl. § 9 A-6 andre ledd siste punktum er et krav om at elevenes opplevelse av at skolemiljøet ikke er trygt og godt, må være aktuell og nåværende på meldetidspunktet for at fylkesmannen skal måtte realitetsbehandle saken.

Siden saken i eksempelet ovenfor gjelder fortidige forhold på samme skole, gjelder for så vidt slike saker «skolemiljøet på skolen der eleven går når saken blir meldt til Fylkesmannen», jf. oppl. § 9 A-6 andre ledd siste punktum. Ordlyden i denne bestemmelsen vil derfor isolert sett kunne tilsi at fylkesmannen ikke skal avvise saker som nevnt i eksempelet over. Vi understreker likevel at bestemmelsens ordlyd må forstås i lys av forarbeidene, formålet bak avvisningsregelen, juridisk teori og ikke minst resten av oppl. § 9 A-6.

I forarbeidene (Prop. 57 L (2016-2017) s. 41) heter det blant annet at:

«[...] det skal være et vilkår for at saken skal realitetsbehandles at den gjelder elevens aktuelle psykososiale skolemiljø og skolens aktivitetsplikt. Vilkåret viser dels til det saklige området for ordningen, altså psykososialt skolemiljø og skolens aktivitetsplikt, og dels til et tidsaspekt. Saken må gjelde en aktuell og nåværende opplevelse av å ha et dårlig psykososialt skolemiljø [vår utheving].»

Dette taler klart i retning av at fylkesmannen skal avvise fortidige saker, også i tilfellene der

eleven fortsatt går på den samme skolen. Ytterligere støtte for dette kan dessuten utledes av formålet bak avvisningsregelen. Vi viser her til forarbeidene (Prop. 57 L (2016-2017) s. 41), hvor det blant annet står:

«[d]epartementet er kjent med at flere av klagesakene hos fylkesmannen i dag handler om forhold tilbake i tid, og spørsmål om plassering av ansvar og skyld. Departementet forstår at avklaring av ansvar for forhold i fortiden kan ha stor verdi for de saken gjelder, dette er også bakgrunnen for Sivilombudsmannens uttalelse i sak 2012/2941. I etableringen av en ny håndhevingsordning som skal være enklere og raskere enn dagens system, har departementet måtte legge vekt på at fylkesmannens kapasitet alltid vil være begrenset og at hensikten med ordningen er å skape endring som sikrer elever et trygt og godt skolemiljø. Departementet mener det er en riktig prioritering å begrense håndhevingsordningen til aktuelle saker [vår utheving].»

Hensikten bak avvisningsregelen viser tydelig at håndhevingsordningen skal begrenses til aktuelle saker. Et av målene med håndhevingsordningen (Prop. 57 L (2016-2017) s. 39) er at *«[o]rdningen skal føre til reell endring i de sakene der det trengs.»* I saker der eleven på nåværende tidspunkt har det trygt og godt på skolen, vil ikke realitetsbehandlingen faktisk føre til *«en reell endring»* av skolemiljøet for eleven. Dette taler også for at fylkesmannen bør avvise denne type saker.

Resten av bestemmelsen trekker også klart i denne retningen. I oppl. § 9 A-6 første ledd står det at *«[d]ersom ein elev ikkje har et trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foreldrene melde saka til Fylkesmannen etter at saka er teken opp med rektor [vår utheving]»*. Her er ordet «har» angitt i presensform, som igjen viser at det er elevens skolemiljø på meldetidspunktet som er avgjørende. Avvisningsregelen i bestemmelsens andre ledd må leses i lys av dette.

Vi viser også til juridisk teori (Opplæringslova Lovkommentar, Universitetsforlaget, 3. utgave, Geir Helgeland, s. 217). Her står det blant annet at det er et krav *«at saken er aktuell, altså en nåværende opplevelse av at skolemiljøet ikke er trygt og godt. Saker som gjelder forhold tilbake i tid skal avvises [vår utheving].»*

På bakgrunn av dette er konklusjonen at det i utgangspunktet er et krav om at elevens skolemiljø på meldetidspunktet ikke er trygt og godt for at fylkesmannen skal realitetsbehandle saken. I det tilfellet som eksempelet ovenfor skisserer, skal derfor fylkesmannen fatte vedtak om å avvise saken. Opplæringsloven § 9 A-6 andre ledd åpner

imidlertid opp for at det kan gjøres unntak fra denne hovedregelen. Hvis «*særlege grunnar*» gjør det urimelig å avvise saken, skal fylkesmannen realitetsbehandle saken, jf. oppl. § 9 A-6 andre ledd andre punktum (SOM 2019/561). Vi understreker at ordlyden «*særlege*» tilsier at det er høy terskel for å gjøre unntak.

(Vår referanse: 2019/9180.)